

Република Србија
Тужилаштво за ратне злочине

**ОКРУЖНОМ СУДУ У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ**

28. новембар 2007.

На основу чл.46. ст.2. тач.3. у вези чл. 3. и 4. ст.2. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, подижемо

О П Т У Ж Н И Ц У

против:

1. ЉУБАНА ДЕВЕТАКА, рођеног 17.03.1947. године у Ловасу, општина Вуковар, Република Хрватска, држављанин Србије, по занимању економски техничар, са завршеном Економском школом, ожењен, отац двоје деце, неосуђиван, други кривични поступак се не води, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007. године када је лишен слободе;

2. МИЛАНА ДЕВЧИЋА, рођеног 23.01.1962. године у Ловасу, општина Вуковар, Р Хрватска, држављанин Србије, са завршеном средњом школом унутрашњих послова, по занимању полицајац, ожењен, отац двоје деце, неосуђиван, други кривични поступак се не води, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 29.05.2007. године када је лишен слободе;

3. МИЛАНА РАДОЈЧИЋА, рођеног 08.07.1959. године у Вуковару, Р Хрватска, држављанин Србије, по занимању економиста, са завршеним факултетом, ожењен, отац двоје деце, неосуђиван, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007. године када је лишен слободе;

4. ЖЕЉКА КРЊАЈИЋА, рођеног 20.07.1960. године у Ловасу, општина Вуковар, Р.Хрватска, држављанин Србије, са завршеном машинском школом, по занимању машински техничар, отац троје деце, издржава се од инвалиднине,

неосуђиван, други кривични поступак се не води, провео у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007. године када је лишен слободе до 24.09.2007. године, када му је наведеним решењем притвор укинут;

5. МИОДРАГА ДИМИТРИЈЕВИЋА, рођеног 27.02.1939. године у Крушевцу, држављанин Србије, завршио Војну академију копнене војске, пензионер, у чину потпуковника, више пута одликован, издржава се од пензије, осуђиван због кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја из чл. 195. ст.3. КЗ РС на новчану казну, пресуда брисана, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 29.05.2007. године када је лишен слободе;

6. ДАРКА ПЕРИЋА, рођеног 05.08.1954. године у Ваљеву, држављанин Србије, са завршеном гимназијом, по занимању приватни предузетник, ожењен, отац двоје деце, издржава се од сопственог пословања, осуђиван због крив. дела из чл. 233. ст.1. КЗ РС, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 29.05.2007. године када је лишен слободе;

7. РАДОВАНА ВЛАЈКОВИЋА, рођеног 22.08.1958. године у месту Станина Река, општина Ваљево, држављанин Србије, са завршеном Вишом машинском школом, по занимању машински инжењер, ожењен, отац двоје деце, неосуђиван, провео у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 29.05.2007.године када је лишен слободе, до 24.09.2007.године када му је истим решењем притвор укинут;

8. РАДИСАВА ЈОСИПОВИЋА, рођеног 09.06.1959. године у Ваљеву, држављанин Србије, са завршеном средњом Економском школом, по занимању економски техничар, неосуђиван, други кривични поступак се не води, провео у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 29.05.2007.године када је лишен слободе, до 24.09.2007.године када му је истим решењем притвор укинут;

9. ЈОВАНА ДИМИТРИЈЕВИЋА, рођеног 06.06.1961. године у Земуну, држављанин Србије, по занимању КВ металоглодач, ожењен, незапослен, неосуђиван, други кривични поступак се не води;

10. САСHE СТОЈАНОВИЋА, рођеног 08.01.1967. године у Београду, по занимању инжењер машинства, ожењен, отац једног малолетног детета, са завршеном Вишом техничком машинском школом, неосуђиван, други кривични поступак

се не води;

11. ДРАГАНА БАЧИЋА, зв. „Пљока“, рођеног 25.05.1961. године у Бачићима, општина Власеница, држављанин Србије, са завршеном осмогодишњом школом, по занимању радник, незапослен, без прихода, три пута осуђиван због кривичног дела крађе и преваре, изречене казне издржао, у току је и други кривични поступак за истоврсно кривично дело у Новом Саду, проверо у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007.године када је лишен слободе, до 24.09.2007.године када му је истим решењем притвор укинут;

12. ЗОРАНА КОСИЈЕРА, рођеног 05.03.1966. године у Руми, завршио основну школу и курс за конобара, држављанин Србије, ожењен, отац двоје малолетне деце, издржава се од инвалидине, неосуђиван, други кривични поступак се не води, провео у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007.године када је лишен слободе, до 24.09.2007.године када му је истим решењем притвор укинут;

13. ПЕТРОНИЈА СТЕВАНОВИЋА, зв. „Петроније“, „Пера вашка“, рођеног 29.09.1952. године у месту Брежани, општина Сребреница, држављанин Србије, са завршеном основном школом, возач, ожењен, отац двоје деце, без запослења, до сада 5 пута осуђиван, све казне издржао, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007. године када је лишен слободе;

14. АЛЕКСАНДРА НИКОЛАИДИСА, званог „Аца коњ“, „Аца Грк“, рођеног 21.08.1959. године у Панчеву, држављанин Србије, са завршеном основном школом и два разреда усмереног образовања, полуквалификовани бравар, нежењен, незапослен, до сада 8 пута осуђиван, казне издржао, други кривични поступак се не води, сада у притвору по решењу истражног судије Окружног суда у Београду – Већа за ратне злочине Ки.В.7/07 од 30.05.2007. године, а који му се рачуна од 28.05.2007. године када је лишен слободе;

ШТО СУ:

окривљени:

Љубан Деветак, Милан Девчић, Милан Радојчић и Жељко Крњајић, као припадници локалне цивилно-војне власти; Миодраг Димитријевић, Дарко Перић, Радован Влајковић и Радисав Јосиповић, као припадници

Територијалне одбране чије јединице су биле потчињене 2. пролетерској гардијској моторизованој бригади (2.ПГМБР) из састава тадашње ЈНА, и Петроније Стевановић, Александар Николаидис, Драган Бачић, Зоран Косијер, Јован Димитријевић и Саша Стојановић, као припадници добровољачке оружане групе, самозване „Душан Силни“, кршећи правила међународног права садржана у ИВ Женевској конвенцији о заштити грађанских лица за време рата од 12.08.1949. године, Допунском протоколу о заштити жртава немеђународних (унутрашњих) оружаних сукоба (Протокол ИИ) уз наведену конвенцију, у току октобра и новембра месеца 1991.године, за време унутрашњег оружаног сукоба у СФРЈ, тада међународно признатој држави, између ЈНА и других оружаних група под њеном командом и контролом са једне стране, и са друге, организованих оружаних јединица Збора народне гарде (ЗНГ) и МУП-а Републике Хрватске, тада једне од федералних чланица СФРЈ, у наведено време на подручју и у насељу Ловас у Републици Хрватској, и то:

I

окр: Љубан Деветак, Милан Девчић, Милан Радојчић и Жељко Крњајић противно заједничком члану 3. ИВ Женевске конвенције, чл. 13. ст.1. и 2. у вези са чл. 4. ст.1. и 2. тач.а) у вези чл. 2. ст.1. Протокола ИИ уз наведену конвенцију, саучествовали у извршењу напада без избора циља на насеље и цивилно становништво у њему, које није непосредно учествовало у оружаном сукобу, и то тако што је прво, окр. Љубан Деветак почетком октобра месеца 1991. године у контактима са појединцима из руководства странке Српска народна обнова (СНО) организовао окупљање чланова и симпатизера ове странке и једног броја мештана села Ловас, међу којима су били и окр. Милан Девчић, Милан Радојчић и Жељко Крњајић, те затим и формирање од овог састава добровољачке оружане групације ради њеног учешћа у нападу на насеље Ловас, иако су знали да у овом насељу нема хрватских оружаних снага које би пружиле отпор и браниле село, па након што се око 60 ових добровољаца окупило у Новој Пазови и Шиду, где су од стране ТО опремљени пешадијским наоружањем и другом опремом, окр. Љубан Деветак учествује и у њиховом упућивању у Товарник, одакле су заједно са припадницима ТО Товарник и милиције којима је командовао окр. Жељко Крњајић, као јединствена оружана групација, дана 10.10.1991.године у јутарњим сатима, извршили напад на село, у којем нападу су учествовали и окр. Милан Девчић, Милан Радојчић, Жељко Крњајић и још неколико, за сада неидентификованих мештана Ловаса, који су, познавајући прилазне терене и само место усмеравали кретање мањих група ове оружане групације, да би по уласку у село, у наредних неколико сати и у насталој хаотичној ситуацији, поједини њени припадници, без избора циља и без икаквог војног оправдања, неконтролисано и насумично отварали ватру из пушака, бацали бомбе у дворишта, на куће, у подруме и друге просторије, поједине од затечених цивила убијали у кућама, подрумима и другим

објектима, неке од њих изводили из кућа и убијали на улицама и другим местима, што је све за последице имало уништење и оштећење једног броја цивилних стамбених и других објекара и смрт 21 цивилног лица, и то:

1. Мирка Гргића
2. Мате Адамовића
3. Данијела Бадањака
4. Цецилије Бадањак
5. Антуна Јовановића
6. Анке Јовановић
7. Катарине Павличевић
8. Јурај Пољака
9. Јосипа Краљевића
10. Алојзија Полића
11. Мате Кесера
12. Јосипа Пољака
13. Ивана Оструна
14. Драге Пејића
15. Мије Божића
16. Томе Сабљака
17. Вида Кризманића
18. Стипе Мађаревића
19. Паве Ђаковић
20. Стипе Пејића
21. Живана Антоловића.

II

окр: Љубан Деветак, Милан Девчић и Милан Радојчић противно заједничком члану 3. ИВ Женевске конвенције, члану 13. ст.2. и 1. у вези са чл. 4. ст.1. и 2. тач. а, е, х у вези чл. 2. ст.1. Протокола ИИ уз наведену конвенцију, одмах по заузимању Ловаса успоставили нову локалну власт цивилно-војног карактера, у којој је окр. Љубан Деветак заузео кључну позицију неформалног, али де факто (стварног) цивилног команданта села и формалног директора Земљорадничке задруге са готово неограниченим овлашћењима, Милан Девчић је заузео положај командира милиције, а Милан Радојчић команданта Територијалне одбране (ТО) Ловас, након чега у наредном периоду до прве половине новембра месеца 1991. године, на основу њихових (неформалних) наређења, а по критеријумима националне припадности и политичког опредељења, несрпско, претежно становништво хрватске националности бива изложено понижавајућим, дискриминаторским мерама у виду обавеза да своје куће обележе белим тканинама, да носе беле крпе око рукава, да се одазову радној обавези за минималну накнаду и уз оружано присуство, ограниченог кретања

увођењем полицијског часа, а затим у исто време, уместо да, као најодговорнији у новоуспостављеној локалној власти спроведу правилна и законита саслушања појединих мештана уколико је постојала разумна сумња да неки од њих крију ватрено наоружање или својим поступцима и понашањем угрожавају свеукупну безбедност, али и да спрече и истраже евентуално почињене злочине против цивилног становништва, они су појединцима из све три оружане групе – ТО, милиције и добровољачког састава самозваног „Душана Силног“ по сопственом нахођењу наређивали противзаконита привођења, затварања и саслушања појединих цивилних лица, и при том њихово мучење и телесно повређивање, а окр.Љубан Деветак и убијање, или су их неспречавањем у томе подржавали и тиме подстрекавали и помагали, па су, тако и то :

а) окр. Љубан Деветак

подстрекао поједине припаднике из састава оружане групе, самозване „Душан Силни“ да:

- убију одређена цивилна лица, те је тако од Александра Николаидиса захтевао да убије мештанку Снежану Кризманић (...“одведи, јеби и убиј“), што овај ипак није извршио, а у другом случају, на питање тројице припадника наведене оружане групе („Аждаје“, „Косте“ и „Николе“) шта да раде са приведеним Звонком Мартиновићем, одговорио је: ...“Оно што треба“, да би ово лице након тога заиста и било убијено од стране неидентификованих припадника ове оружане групе и сутрадан мртво пронађено у селу;

- склоне и прикрију претходно неколико приведених и претучених цивилних лица пре доласка нове војне команде, да би тог истог дана, 18.10. сва ова лица

- Ђуру Кризманића, Алојза Кризманића, Дарка Павлића, Жељка Павлића, Фрању Панцу, Марка Дамјановића, Андрију Девчића и Стипу Долачког убили неидентификовани припадници ове групе;

- туку, муче и телесно повређују поједина цивилна лица, тако што је дана 17.10. организовао да се за један број припадника наведених оружаних групација прикаже аудио-видео снимак са митинга ХДЗ-а у Ловасу, након чега су у ноћи између 17/18.10. сви ови мештани, иначе већ противзаконито затворени и задржани у дворишном простору Земљорадничке задруге који су виђени на том снимку прво пописани, а потом ујутро издвојени у простор машинске радионице и брутално пред њим претучени (Ивица Ђаковић, Иван Краљевић, Бошко Бођанац, Марин Мађаревић, Никола Бадањак, Златко Тома, Берислав Филић, Марко Филић, Жељко Сомборац, Мато Хоџак, Томо Сабљак, Иван Сабљак, Марко Сабљак, Марко Видић, Лука Балић, Јосип Туркаљ, Мијо Шалај, Емануел Филић и др.) од већине оних који су гледали овај снимак, те то јутро,

на истом месту прозивањем вршио разврставање затворених мештана на оне који ће бити упућени на рад у задружну радионицу и преостале који ће ићи у винограде да „беру грозђе“, а када је међу присутним цивилима приметио већ видно претученог Ђуку Лукетића, наредио је и њему и „Кости“ (из састава оружане групе „Душан Силни“) да доведу и оца Петра и брата Ангу Лукетића, па када су и они доведени, неколицина из ове исте оружане групе („Петроније“, „Коста“, „Марко“) пред њим су тукли и сурово физички злостављали сву тројицу Лукетића, које су потом, за сада неидентификовани припадници ове оружане групе одвели и истог дана у селу убили;

б) окр. Милан Девчић

приликом противзаконитих привођења и саслушања појединих цивилних лица, ове тукао, телесно повређивао, претио ликвидацијом, исељењем, дозвољавао и подстицао појединце из наведених оружаних групација да пред њим туку и повређују ова лица, па је тако:- Ђуру Антоловићу, ударцем руке на којој се налазио неки чврст предмет поломио вилицу;

- Марка Грчанца, полицијском палицом ударао по глави, и потом га терао да лиже своју крв са стола;

- Ђуки Радочају претио да ће привести и његову мајку и да ће их обоје искасапити;

- од Марка Филића захтевао да се заједно са породицом исели из своје куће, без икаквог законског основа и стварног разлога;

- не спречавајући, дозволио појединцима из наведених оружаних групација да кундацима и ногама ударају Ђуру Филића, а кад су Фрању Панцу оборили на под и газили ногама, псовао му усташку мајку.

ц) окр. Милан Радојчић

приликом противзаконитих привођења и саслушања појединих цивилних лица, тукао Антона Кризманића, тако што га је ударао ногом у леђа, затим, уместо да спречи, дозволио да у његовом присуству неколицина из наведених оружаних групација физички злостављају Ђуру Антоловића, а на дан одвођења цивила-мештана у минско поље, тражио добровољце који би ишли у оружаном пратњи...“Хрвата, јер они знају где се налазе минска поља“, па је овакво свеукупно понашање све тројице окривљених, поступци и нечињења, подстрекло и помогло, за сада неидентификованим припадницима наведених оружаних групација да у овом периоду под тим околностима на разним локацијама у селу убију укупно 27 лица, и то:

1. Дарка Павлића
2. Жељка Павлића
3. Антона Лукетића
4. Ђуку Лукетића
5. Петра Лукетића
6. Алојза Кризманића
7. Ђуру Кризманића
8. Андрију Девчића
9. Стипу Долачког
10. Марка Дамјановића
11. Фрању Панцу
12. Ивана Видића
13. Стјепана Лукетића

претходно противзаконито приведених и након тога изведених из импровизованих затвора, те

14. Славицу Павошевић
15. Јозефину Павошевић
16. Марију Павошевић
17. Ану Лемуновић
18. Јосипа Рендулића
19. Божу Видића
20. Марина Балића
21. Катарину Балић
22. Рудолф Јонака
23. Марију Фишер
24. Зорана Кризманића
25. Јосипа Јовановића
26. Звонимира Мартиновића
27. Петра Рендулића, у њиховим кућама или након извођења из кућа.

III

окр: Љубан Деветак, Милан Девчић, Милан Радојчић, Миодраг Димитријевић, Дарко Перић, Радован Влајковић, Радисав Јосиповић, Јован Димитријевић, Саша Стојановић, Драган Бачић и Зоран Косијер противно заједничком члану 3. и 28. ИВ Женевске конвенције, члану 13. ст. 1. и 2. у вези са чл. 4. ст. 1. и 2. тач. а, е, х, у вези чл. 2. ст.1. – Протокола II уз наведену конвенцију;

у периоду од 14. до 18.10.1991.године, и то окр. Љубан Деветак, Милан Девчић и Милан Радојчић, у својству највиших представника локалне власти, на више заједничких састанака са окр.Миодрагом Димитријевићем, који је у име

Зонског штаба ТО Ваљево био постављен као координатор за борбена дејства за села Ловас, Чаковци и Опатовац, те вршио ову дужност у периоду од 10.-19.10.1991.године и непрекидно боравио у Ловасу од 14.-19.10, овоме неистинито представили да део локалног цивилног становништва хрватске националности ноћним оружаним провокацијама и везом са хрватским паравојним формацијама у околини села угрожавају безбедност свих, као и ефикасно функционисање власти, због чега је потребно предузети оштрије мере, и тиме га подстрекли да самостално донесе и саучествује у доношењу противзаконитих наредби, јер уместо да провери лично, а по потреби и преко војних безбедносних органа веродостојност пружених му информација и оправданост предузимања предложених мера, што му је била дужност, и што би му омогућило да утврди да се према цивилном становништву и њиховој имовини свакодневно врше напади на начин и са последицама напред описаним, те да сходно томе предузме све мере за које је био овлашћен да то спречи, окр.Миодраг Димитријевић некритички и без провере прихвата као тачно све што му је речено и предложено, па тако:

- дана 15.10, по одржаном састанку издаје „задње упозорење грађанима“ које је јавно плакатирано, претећи им мерама застрашивања, терора и одмазде у виду евакуације становништва, уништења друштвене и приватне имовине, суђења на ратном суду свим „сумњивим“ и ухваћеним припадницима „усташких“ организација и њиховим јатацима,

- два дана касније – 17.10.1991.г., на преподневном састанку саучествује са окривљенима Љубаном Деветаком, Миланом Девчићем и Миланом Радојчићем у доношењу наређења и његовом јавном, уличном објављивању о обавези окупљања свих мушкараца старости од 18 до 65 година испред зграде Земљорадничке задруге, па када се око 70 мештана одазвало овом наређењу како би се наводно утврдило да ли неки од њих или од оних који су остали у селу учествују у ноћним оружаним провокацијама, део припадника оружане групе „Душан Силни“ и противдиверзантске чете из састава ТО Ваљево, тај дан пристиглих у Ловас по наредби окр. Димитријевића, прво су на улазу извршили појединачни претрес свих придонелих мештана, а затим их увели у, са свих страна ограђени простор зем. задруге, наредивши им да сву ноћ морају непомично седети на дрвеним клупама, те пошто су их на тај начин противзаконито затворили, јер су их сву ноћ наоружани чували и појединце повремено на блажи начин – шамарима физички злостављали, у јутарњим сатима-18.10.г., поједини припадници оружане групе „Душан Силни“ („Петроније“, „Аца коњ“, „Никола“, „Марко“, „Боксер“ и др.) сурово су физички мучили и злостављали око 20-ак од укупног броја затворених цивилних лица, ударајући их кундацима, металним шипкама и електричним кабловима,

- истога дана-17.10.т.г., после састанка у вечерњим сатима у истом саставу, на којем је био присутан и окр. Дарко Перић, заједнички доносе одлуку да наредног дана – 18.10.т.г., крене у извиђање и претрес терена комбинована оружана група, састављена од припадника диверзантске чете из састава ТО Ваљево, оружане групе „Душан Силни“ и неколико мештана као водича, те да се при извршењу тог задатка поведу и користе као „живи штит“ тј. као обезбеђење од евентуалних напада хрватских паравојних снага претходну ноћ, противзаконито затворени и задржани мештани хрватске националности, иако су знали да је неке од тих локација неколико дана раније минирала инжињеријска јединица из састава 2.ПГМБР, коју одлуку су као наређење окр. Димитријевића извршили;

окр. Дарко Перић, резервни капетан И класе и командант противдиверзантског одреда ТО Ваљево, те резервни поручници, окр. Радован Влајковић, командир противдиверзантске чете и окр. Радисав Јосиповић, командир 1. вода и заменик командира исте чете из састава наведеног одреда, и то тако што је окр. Дарко Перић, који је иначе присуствовао напред наведеном састанку код окр. Димитријевића, пренео добијено наређење својим подређенима, окр. Влајковићу и Јосиповићу, а када су ови изразили своје негодовање истичући да нису обучени за такву акцију, окр. Перић је одлучно поновио наредбу која се мора извршити и при том је самовласно проширио захтевом да се, уколико вођени цивили евентуално залегну и почну да беже, на њих отвори ватра, па пошто су окривљени Радован Влајковић и Радисав Јосиповић ипак пристали да изврше ово наређење, иако су били свесни незаконитости и недопуштености издате наредбе и њеног извршења, као и могућих последица по живот и телесни интегритет већег броја лица, којег чињења и наведених последица су били свесни и припадници оружане групе «Душан Силни», окр. Јован Димитријевић, окр. Саша Стојановић, окр. Драган Бачић и окр. Зоран Косијер, који су се том приликом придружили овој оружаној пратњи заједно са Мијом Вукосављевићем и Слободаном Хрњачким зв. «Сајџија» (сада покојнима), и то без ичијег наређења, на основу сопствене одлуке сваког од њих појединачно, те пристајући на такве реално очекиване последице, дана 18.10.1991.т.г. око 10 часова, окривљени су формирали колону од око 50 затворених цивила, које су, уз оружану пратњу око 40 припадника њихове чете, 6 наведених припадника оружане групе «Душан Силни» и двојице мештана као водича, повели ка излазу из села у правцу производног погона „Борово“, којом приликом се оружана пратња до изласка из села кретала са стране, а цивили између њих, а после тога у обрнутом поретку, тј. цивили са стране, а оружана пратња у средини, након чега је успут неко из оружане пратње, за сада непознат, убио Бошка Бођанца, који више није могао да се креће, јер је претходне ноћи и тог јутра тешко претучен у дворишту задруге, да би по пристизању до једног поља детелине на излазу из села за које су посумњали да би могло бити минирано, окр. Радован Влајковић наредио да се вођени цивили построје у један ред, ухвате за руке и

фронтално крећу, разгрћући детелину лево и десно, и да стану ако угледају мину, с тим што су се за све то време, сви из оружане пратње кретали иза и са стране, по сопственој процени на безбедном одстојању, али када је један од цивила, Иван Краљевић, претходно тешко претучен и повређен, пао преко једне од потезних мина, дошло је до истовременог активирања већег броја мина, након чега је у насталој хаотичној ситуацији један број припадника из оружане пратње на беспомоћне цивиле отворио пушчану паљбу, па је услед оба ова дејства смртно страдало 20 вођених цивила, и то:

1. Маријан Марковић
2. Томислав Сабљак
3. Дарко Солаковић
4. Иван Палијан
5. Златко Пањик
6. Славко Кузмић
7. Иван Сабљак
8. Мијо Шалај
9. Иван Краљевић
10. Петар Бадањак
11. Златко Божић
12. Антун Пањик
13. Марко Видић
14. Лука Балић
15. Марко Сабљак
16. Мато Хоџак
17. Никола Бадањак
18. Иван Цоњар
19. Славко Штрангаревић
20. Јосип Туркаљ

а 12 их је задобило тешке и лаке телесне повреде, и то:

Стјепан Пеулић, Станислав Фрањковић, Иван Мујић, Златко Тома, Љубо Солаковић, Јосип Герстнер, Мато Краљевић, Јосип Сабљак, Емануел Филић, Милко Кесер, Милан Радмиловић и Марко Филић.

IV

окр: Петроније Стевановић и окр. Александар Николаидис

противно одредбама заједничког члана 3. ИВ Женевске конвенције, чл. 13. ст. 2. у вези са чл. 4. ст. 1. и 2. тач. а), е), г) у вези чл. 2. ст.1. – Протокола ИИ, уз наведену Конвенцију – и то:

- као припадници добровољачке оружане групе, самозване „Душан Силни“, дана 10.10.1991.године, учествовали у нападу на насеље Ловас, при чему су насумице бацали бомбе на куће и у дворишта кућа, неконтролисано отварају ватру из пешадијског наоружања, цивилна лица изводили из њихових кућа и одводили их са собом, након чега су касније поједина од ових лица пронађена мртва, као Мато Адамовић, чијој су супруги и снаји том приликом одузели новац и златни накит у укупној вредности од око 10.000 тадашњих ДМ, потом у наредном периоду до половине новембра месеца те године, учествовали у бесправном привођењу, затварању и физичком злостављању појединих цивилних лица, да би њихова суровост у мучењу и злостављању противзаконито затворених цивила у ограђеном и затвореном дворишту Зем. задруге, нарочито била испољена ујутру 18.10.т.г., када су заједно са, за сада још увек неидентификованим, такође припадницима ове оружане групе, поједина од ових цивилних лица немилосрдно тукли кундацима, металним шипкама и електричним кабловима, - Ивицу Ђаковића, Ивана Краљевића, Бошка Бођанца, Марина Мађаревића, Николу Бадањака, Златка Тому, Берислава Филића, Марка Филића, Жељка Сомборца и још многе друге, затим наредили једном од мештана да прикупи сав новац и драгоцености од свих затворених лица, којом приликом је нарочиту суровост и безобзирност испољио окр. Петроније Стевановић, тако што је ножем убадао један број ових лица по разним деловима тела – Перу, Анту и Ђуку Лукетића, Ивана Видића, Ивицу Ђаковића, Златка Тому, Бошка Бођанца и др., а Јосипу Туркаљу, кога је претходно тешко претукао, ножем секао дугу косу, повређујући тиме његово лично достојанство,

- чиме су извршили кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл. 142. ст.1. КЗ СРЈ, у саизвршилаштву, у вези чл. 22. КЗ СРЈ.

ПРЕДЛАЖЕМ

Да се пред тим судом као месно, стварно и функционално надлежним одржи главни претрес, на који позвати:

1. Тужиоца за ратне злочине Републике Србије.
2. Окривљене: Љубана Деветака, Милана Девчића, Милана Радојчића, Миодрага Димитријевића, Дарка Перића, Петронија Стевановића, Александра Николаидиса, сада сви у притвору у Централном затвору у Београду, Жељка Крњајића, Радована Влајковића, Радисава Јосиповића, Драгана Бачића, Зорана Косијера, Јована Димитријевића и Сашу Стојановића.
3. Оштећене-најближу родбину убијених лица.
4. Сведоке-оштећене:

5. сведоке:

6. Да се прочитају:

- Фотокопија пописа ексхумираних особа из Ловаса са записницима ексхумације и индетификације;
- Фотокопија налаза и мишљења вештака о узроцима смрти особа ексхумираних из масовне гробнице у Ловасу, достављеног Жупанијском суду у Вуковару;
- Фотокопија пописа штете на цркви Светог Миховила Арканђела у Ловасу;
- Фотокопија списка рањених и физичких злостављаних лица из Ловаса, којег је сачинила ПУ Вуковар и доставила Окружном суду Осиек 25.02.1993. године;
- Фотокопије записника са састанака представника села и представника власти Српске области Славоније, Барање и западног Срема, одржаних у Ловасу 30.10 и 03.11. 1991. године;
- Фотокопије списка: Штаба и Вода ТО Ловас, кадрова Месне заједнице Ловас;
- Фотокопије потврда о припадности ТО Ловас за 21 добровољаца, који су били у саставу ове јединице;
- Копија "Списка погинулих мештана Ловаса 18.10.1991. године на минском пољу у близини економије Пољопривредне задруге Ловас", сачињеног од стране председника МЗ Ловас;
- Копија "Пописа рањених цивила – повреде настале дејством противпешадијске мине 18.10.1991. године"
- Акти из Архивске грађе Војног архива
- Копија радне бележнице означена као „Неки показатељи из радних бележница“;
- Записници истражитеља Хашког тужилаштва при МКТЈ у Хагу о саслушању лица која су у међувремену умрла, и то: Мате Краљевића од 02.02.1996. године, Славка Лукетића од 04. до 07.02.1996. године, Ђуке Радојчаја од 04.02.1996. г., Марка Филића од 10. до 11.02.1996. г., и Андије Балића од 11. до 12.03.1996. г., те искази сведока Јанка Божића и Николе Кризманића, сада такође покојних, које су дали у поступку пред Жупанијским судом у Вуковару у предмету К.бр.25/00;

- Извештај из КЕ за окривљене.

7. Изврши увид у видео и фото документацију од 22.11.2007. године сачињену на листу места у Ловасу.

О б р а з л о ж е њ е

Током спроведене истраге, утврђене су све релевантне чињенице и околности инкриминисаних догађања, које су као такве наведене у диспозитиву ове оптужнице.

Наиме, у другој половини 1991. године у Републици Хрватској, тада једној од федералних чланица, формално још увек у саставу СФРЈ, одвијао се оружани сукоб између ЈНА и оружаних формација у њеном саставу и под њеном командом и контролом, са једне стране, и са друге, организованих оружаних формација Збора народне гарде (ЗНГ) и МУП-а Републике Хрватске.

Имајући у виду правила међународног права садржана у IV Женевској конвенцији о заштити грађанских лица за време рата од 12.08.1949. године и Допунским протоколима уз наведену конвенцију (I и II Протокол), наведени сукоб имао је карактер немеђународног (унутрашњег) оружаног сукоба.

Напад на Ловас и стављање под контролу овог насеља и оближње територије само је једна од војних операција ЈНА на том подручју (Товарник, Сотин и др.), а које су се одвијале у склопу догађаја под колоквијалним називом „Вуковарска операција“. Иначе, Ловас је насеље које је пре почетка оружаних сукоба бројало око 1.600 становника, од чега преко 86 одсто хрватске националности, око 8 одсто српске, и остатак Југословена и других националности. Насеље се налази у Републици Хрватској, конкретније источној Славонији, непосредно уз границу са Србијом (Западним Сремом).

Изнете чињенице и околности су општепознате, па би због тога било нецелисходно да се утврђују посебно прибављеним и изведеним доказима.

Планирање и организација напада на Ловас, начин извођења, учесници тог напада, резултирајуће последице по цивилно становништво и њихову имовину, организација новоуспостављене цивилно-војне власти, након тога бесправно привођење и хапшење, физичко мучење, малтретирање и понижавање цивилног дела становништва, незаконито претресање њихових кућа, пљачкање покретне имовине, оштећење или уништење непокретне имовине, обележавање њихових кућа белим тканинама и њихових руку белим крпама, обавезно радно ангажовање свих радно способних становника села, ограничавање њиховог кретања применом полицијског часа, уз претње и

притиске на део цивилног становништва да се исели, претње мерама одмазде, сурове ликвидације неких од приведених лица, као и појединаца који су се налазили у својим кућама, коришћење бесправно приведених лица као „живог штита“ у претресу терена и последице настале након уласка у минско поље, убиства још три цивила након догађања у минском пољу, те у свему томе улога, радње и пропусти сваког окривљеног појединачно и скупно, прецизно су описане у диспозитиву ове оптужнице.

Све ове, за инкриминацију предметног кривичног дела, битне чињенице и околности, утврђују се на основу прибављених доказа током истраге, а предложених за извођење на главном претресу.

Конкретније: из података садржаних у актима надлежних команди ЈНА, утврђено је да је наређење за напад на Ловас издала Команда 1.пролетерске гардијске моторизоване дивизије,(1ПГМД) којим је наложено да 2.пешадијска гардијска моторизована бригада (2ПГМБР) Ловас реши властитим снагама. На основу таквог наређења, конкретну наредбу за напад на Ловас издала је дана 09.10.1991. године Команда наведене бригаде, стационирана у Товарнику. Напад је почео у јутарњим сатима 10.10.1991.год. артиљеријском ватром јединице ове бригаде, која није била интензивна и кратко је трајала, отварања је углавном по ободу села, којом приликом су оштећени силоси и неколико кућа, а од њеног дејства погинуло је само једно цивилно лице (Милан Латас), а једно је рањено (Марија Видић). Несумњиво је да је наведена наредба за овај напад издата, а да претходно нису прибављени довољно поуздани оперативни подаци о локацији војних циљева. Отуда ипак испољена обазривост при артиљеријском дејству које је било и неинтензивно (неколико граната) и краткотрајно, тако да изузев наведених није дошло до других тежих последица по цивилно становништво у насељу. Објективно, имајући у виду све околности, са становишта војних потреба, и овакав напад је био непотребан, јер у насељу није било војних циљева. Пешадијски напад из више праваца извеле су добровољачке снаге, које су чинили припадници оружаних група, самозване „Душан Силни“, затим ТО Товарник и милиције у чијем саставу су били углавном добровољци, раније мештани Ловаса и суседних села, иако су поуздано знали да у насељу нема хрватских оружаних снага које би пружиле отпор и браниле село. Никаквог отпора практично није ни било, како од мештана села, тако ни од неких хрватских оружаних формација, изузев спорадичног отварања ватре од стране малобројних појединаца. На страни нападача погинуо је само један припадник добровољачке оружане групе.

Наведене чињенице произилазе и из дела исказа појединих окривљених, у првом реду Петронија Стевановића и Александра Николаидиса, исказа неколицине сведока припадника ове оружане групе који су учествовали у нападу, те исказа великог броја мештана -сведока и оштећених.

У времену од 10.10. до 11.11.1991. године, које је обухваћено овом оптужницом, смртно је страдало укупно 70 лица, а преко 10 их је лакше и теже повређено.

Наведене чињенице утврђују се на основу података садржаних у фотокопији пописа ексхумираних особа са записницима ексхумације и идентификације од 02. до 08.06.1997. године, налазу и мишљењу вештака о узроцима смрти ексхумираних особа из масовне гробнице у Ловасу, фотокопији списка рањених и физички злостављаних лица из Ловаса од 25.02.1993. године, копије „Списка погинулих мештана Ловаса“ састављеног 18.10.1991.године на минском пољу сачињеног од стране представника месне заједнице Ловас, пописа рањених лица, те исказа већег броја саслушаних сведока. Наиме, из масовне гробнице на католичком гробљу у Ловасу, и нешто касније из два појединачна гробна места, ексхумирано је укупно 70 мртвих тела, од чега 60 мушких и 10 женских. Према налазу и мишљењу доктора утврђује се да су наведена лица умрла насилном смрћу, због последица устрелних рана по различитим деловима тела, услед дејства пешадијског наоружања и крхотина експлозивних направа-мина.

На основу наведених доказа, утврђено је да приликом напада на Ловас 10.10.1991.године, једно лице погинуло од последица артиљеријског дејства, док је 21 лице убијено приликом заузимања села од стране припадника наведене оружане групе у кућама, двориштима и на улици отварањем ватре из пешадијског наоружања или бацањем бомби и других експлозивних направа, као и приликом њиховог извођења из подрума кућа или дворишта и одвођења на друга места где су потом убијани.

Након претходног физичког малтретирања и мучења и неправног привођења, по одвођењу из импровизованих затвора убијено је 13 лица, док је у својим кућама или након извођења из кућа на разним локацијама убијено још 14 лица.

На „минском пољу“ и у вези с њим, смртно је страдало укупно 21 лице. Наиме, једно лице (Бошко Бођанац), претходно тешко претучено, убијено је на путу до минског поља, друго (Јосип Туркаљ), подлегло је повредама на путу до болнице, након претрпљених повреда на минском пољу, а 19 лица смртно је страдало на самом минском пољу од дејства пешадијског наоружања и активирања већег броја постављених потезних и нагазних мина.

Извршилац убиства Бошка Бођанца је сасвим сигурно из редова припадника оружане пратње, али за сада нажалост још увек није идентификован.

Изузев на основу података садржаним у наведеним документима, наведене чињенице утврђују се и на основу исказа већег броја саслушаних сведока-оштећених, али и из делова исказа појединих окривљених.

У току истраге саслушано је преко 100 сведока, а за саслушање на главном претресу предложено је укупно 92 сведока.

И на крају, на основу свих наведених доказа, несумњиво је утврђено да су сва смртно настрадала и повређена лица мештани-цивили несрпске националности, који нису били припадници ни једне оружане формације, нити су у наведено време учествовали у било каквим борбеним дејствима.

Осим ових одлучних чињеница и околности, од значаја за њихову квалификацију као кривичног дела ратног злочина против цивилног становништва из чл. 142. КЗ Ј, на основу прибављених доказа утврђују се и друге чињенице и околности ван бића предметног кривичног дела, а које ближе одређују и објашњавају инкриминисана догађања.

Сва описана догађања последица су међусобних односа и начина функционисања тада постојеће три структуре власти: војних /ЈНА/ и локалне војно-цивилне, као формалних, те оружане групе самозване „Душан Силни“, као фактичке.

Опште је познато да је у наведено време ЈНА имала великих проблема у мобилизацији војно способних лица у Србији. У таквој ситуацији војне власти „мобилизацију“ препуштају другим структурама, пре свега појединим политичким странкама, као што се догодило и у конкретном случају, у којем руководство и активисти странке Српска народна обнова (СНО) мобилишу своје чланство и симпатизере и потом их упућују на мобилизациона места ради стављања под команду ЈНА. Очигледно је да је овакав начин попуне јединица ЈНА био изван званичног, законског система. Војска прихвата овакве добровољце и потом их упућује на ратна подручја у Хрватској, у конкретном случају на подручје општине Ловас. Више војне команде издају наређења нижим војним командама на терену да се ове добровољачке групације прихватају, стављају под команду и контролу њихових јединица и упозоравају на поступања у складу са војним законима и међународним конвенцијама. Међутим, у стварности се овакве наредбе нису поштовале. Војне команде на подручју оружаних сукоба немају готово никакву контролу над овим оружаним групацијама, а осим тога, комуникација између подређених команди је веома лоша и конфузна, услед чега губе контролу и имају веома лошу сарадњу са локалном војном и цивилном влашћу, што је објективно условило настанак многобројних проблема у функционисању власти на територијама које су држали под својом контролом.

Локална цивилно-војна власт, оличена у личностима окр. Деветака, Девчића и Радојчића, понаша се самовољно и без икакве контроле. Уместо да након заузимања Ловаса организовано и одговорно, користећи своје оружане

структуре-ТО и милицију, прикупе евентуално сакривено оружје, изврше законито ислеђивање мештана, уколико је било основа за сумњу да су били укључени у хрватске паравојне снаге, или евентуално учествовали у ноћним оружаним провокацијама, они без икаквог законског основа наређују или препуштају деловима својих оружаних припадника да врше претресе кућа, одузимају имовину мештана, приводе поједине мештане на ислеђивање по критеријуму националне припадности и политичке опредељености или ранијих међусобних односа, при чему долази до тешког физичког малтретирања појединих мештана, туче, повређивања, па чак и физичких ликвидација.

Оружана група самозвана „Душан Силни“ представља посебан феномен у конкретном случају.

Као што је утврђено, ова добровољачка група прикупљена је и формирана ангажовањем странке Српска народна обнова (СНО). Војне власти су је прихватиле, задужиле наоружањем и другом опремом, и затим упутиле на подручје оружаног сукоба, конкретно насеља Ловас. И то је све. Формално, на основу наредби надлежних војних власти на том подручју, ова групација је у саставу војних јединица, под њиховом командом и контролом. Фактички, у конкретном случају, војне власти нити су им командовале, нити су над њима имале неопходну контролу. Истина, мањи број припадника ове добровољачке групације, по доласку у Ловас укључен је у састав локалне ТО и милиције, али далеко највећи број био је изван било којих војних или цивилних структура власти. С друге стране, ова групација није имала никакву војну организациону структуру. Није била састављена од неких мањих организационих јединица, нити је имала командни састав. Поједини припадници имали су одређени углед међу њима, по критеријумима личне способности или ранијег ратног искуства (нпр. „Ступарова“ група, или „Батина“ група). Ови појединци нису имали командну улогу, тако да ни они, нити било ко други из војно - цивилне власти овој групацији ништа нису могли да нареду у смислу формалне и стварне надређености. Појединци су могли на основу сопствене одлуке да послушају њихове наредбе, захтеве или предлоге, као што су у већини ситуација и чинили. Из наведених разлога ова оружана групација није имала неопходне, суштинске карактеристике паравојне оружане формације у општепознатом значењу овог појма.

Наведене околности објашњавају шири контекст инкриминисаних догађања, али није, и не може бити сврха овог, а ни сличних поступака, да утврђују социјално-историјске, и у том смислу политичко-националне узроке и последице трагичних догађања у наведено време на просторима бивше Југославије, па ни конкретније у Републици Хрватској. О овим нивоима индивидуалне цивилне и војне одговорности, односно кривице за чињење,

пропуштање дужног чињења (командна одговорност) и настале последице, свој суд давали су, дају и даваће Хашки трибунал, а једним делом и регионални надлежни правосудни органи. У наведеном смислу, сврха овог поступка јесте да се поводом конкретних догађања, дефинисаних временом и простором, утврде релевантне чињенице и у складу са њима индивидуална кривица сваког од оптужених, те да им се потом одмере казне по закону.

Кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл. 142. КЗ Ј, који се примењује у конкретном случају, може бити извршено само за време рата, оружаног сукоба или окупације. Ово су објективни услови инкриминације предметног кривичног дела. Појам оружаног сукоба обухвата не само међународни оружани сукоб, већ и унутрашњи оружани сукоб, што је посебно предвиђено у Допунском Протоколу ИИ из 1977. године уз ИВ Женевску конвенцију о заштити цивилних лица за време рата из августа месеца 1949. године. Заједно са Допунским Протоколом И уз исту конвенцију, детаљно је регулисан положај цивилног становништва за време рата, оружаног сукоба или окупације. Радња извршења предметног кривичног дела има више облика који су постављени алтернативно и који су уперени против живота или телесног интегритета, слободе, имовине и других основних права грађана, конкретније цивилног становништва и појединих цивила. Инкриминишући алтернативне радње извршења овог кривичног дела, наш законодавац је у суштинском значењу обухватио садржину наведених Женевских конвенција, те је из тих разлога реч о бланкетном кривичном делу.

Поступајући свесно и вољно на описани начин, окривљени су прекршили конкретне забране предвиђене наведеним Женевским конвенцијама и Допунским протоколима уз ову конвенцију, чиме су остварили сва битна обележја кривичног дела ратног злочина против цивилног становништва из чл. 142. ст.1. КЗ Ј, које им се овом оптужбом и ставља на терет.

У току истраге, сви окривљени изнели су своју одбрану. Заједничка карактеристика одбране свих окривљених јесте да не оспоравају своје присуство у Ловасу у време инкриминисаних догађања и извршене злочине у то време, али негирају своје учешће и кривицу за њихово извршење, па тако:

окр. Љубан Деветак негира своју улогу и учешће у извршењу предметног кривичног дела по све четири основне тачке ове оптужбе. Као прво, тврди да није планирао и организовао окупљање чланства и симпатизера странке Српске народне обнове и једног броја мештана Ловаса у формирању оружане групе и њеног учешћа у садејству са јединицама ЈНА у нападу на насеље Ловас.

Одбрана је неоснована, јер са једне стране, окривљени није указао ни на један доказ у прилог својих навода, а са друге, да је извршио описане радње, утврђује

се на основу јасних, уверљивих и сагласних исказа, између осталих, окр. Александра Николаидиса, Петронија Стевановића, Борислава Михајловића, те исказа бројних сведока и оштећених.

Друго, тврди да је у наведено време он био само директор локалне задруге, што иначе није спорно, и да се у том својству бринуо и ангажовао око производње и продаје и других послова у вези са функционисањем тог привредног субјекта, и то за добробит свих грађана Ловаса, независно од националне припадности, али да није био „цивилни командант“ села, а поготово не да се о свему питао и да је о свачему одлучивао. Несумњиво је утврђено да је окр. Деветак у наведено време био формални директор задруге у Ловасу и да је у наведеном смислу обављао своју функцију. Међутим, сви остали наводи окривљеног су неосновани. Чињеница да је окривљени Љубан Деветак фактички био комадант Ловаса у време када су у њему почињени наведени злочини над хрватским цивилима, утврђује се из бројних исказа, како појединих окривљених, а нарочито из изјава великог броја оштећених и сведока. Чињеница да се неколико дана након заузимања Ловаса, окр. Љубан Деветак прикупљеним мештанима у Дому културе сам представио не само као директор задруге, него као и „главни“ за одбрану Ловаса, утврђује се на основу исказа. Веродостојност ових и свих других исказа који се односе на фактички статус окр. Љубана Деветака као цивилног команданта села, потврђују и подаци садржани у записницима са састанака представника Владе САО Крајине за Славонију, Барању и западни Срем, са представницима села у којима је оваква његова функција назначена поред његовог потписа на списку присутних. Како из наведених сведочења, тако је и из ових записника видљиво да се окр. Љубан Деветак бавио питањима која никако не би била предмет интересовања некога ко је био само директор задруге и водио рачуна о организацији производње и продаје.

Треће, окр. Љубан Деветак тврди да није издавао наређења, захтевао или предлагао било коме да се поједини цивилни хрватске националности бесправно приводе, при том муче, на друге начине физички малтретирају, па и убијају. Сматрам овакву одбрану окривљеног неоснованом из више разлога. Као прво, из полазно утврђене чињенице да се окривљени Деветак као де факто цивилни командант села питао о свему и одлучивао о свачему. Друго, о наведеној улози Љубана Деветака, између осталих сведоче и окривљени.

Чињеница да је окр. Љубан Деветак наређивао који ће се мештани доводити, притварати и саслушавати, користећи при том пронађене видео касете са састанака активиста ХДЗ-а у Ловасу, утврђује се и на основу исказа сведока. Из изјава сведока- оштећених, несумњиво се може закључити да су се први на удару нашли истакнутији чланови ХДЗ-а, који су први и хапшени, тучени и злостављани на разне начине након хапшења, а неки од њих и ликвидирани. Чланство у ХДЗ-у и национална припадност били су основни критеријуми за

наведена поступања окр. Љубана Деветака, али и осталих окривљених.

И четврто, окр. Љубан Деветак негира било какву своју улогу у прикупљању мушкараца хрватске националности из села испред сеоске задруге у послеподневним часовима 17.10.1991. године, о њиховом задржавању током ноћи, физичком малтретирању, као и у одлуци да се приведени мештани користе као „живи штит“ у планираном претресу терена изван села.

И овај део одбране окривљеног је у потпуности неоснован. Наиме, из исказа окривљених, на несумњив начин се утврђује да је окривљени Љубан Деветак присуствовао свим састанцима код потпуковника Димитријевића, уз учешће и наведених представника оружане групације „Душан Силни“, на којима су се доносиле одлуке о предузимању наредних мера безбедносног карактера, између осталих и на састанку од 15.10.1991. године, када је месном становништву плакатирањем по кућама и дрвећу јавно предочен велики број рестриктивних мера, уз претњу мерама одмазде, а затим и на састанку од 17.10.1991. године који је одржан у приближно истом саставу и када је донета одлука, коју је јавно саопштио сеоски добошар, о обавези сакупљања свих мушкараца старости од 18 до 65 година испред зграде Земљорадничке задруге, а потом на још једном састанку истог дана увече, на којем је донета одлука да ће се сутрадан ићи у претрес терена ван села и да ће се при том водити тога дана затворени цивили. Након наведеног састанка отишао је у Задругу и обратио се приведеним цивилима, рекавши им да ће ту остати преко ноћи, све док не кажу ко пуца на војску, а да ће дању ићи да раде. Потом је прозвао по именима неколико мештана који су имали нека конкретнија задужења у Задрузи. Наведене чињенице и околности утврђују се на основу исказа сведока. Ујутро 18.10.1991. године, окривљени је стигао пред Задругу у пратњи неколицине мештана српске националности и војника. Прозвано је око 10-15 лица, за које је рекао да су потребни у задрузи ради обављања конкретних послова. Ко ће остати, а ко ће бити издвојен, одлучивао је само окривљени. Наведене чињенице утврђују се на основу исказа сведока. Сва тројица наведених Лукетића убрзо су након тога убијена. Осталим приведеним мештанима који нису издвојени у радну групу саопштио је да ће ићи у винограде и „брати грожђе“.

Све ове чињенице произилазе из исказа већег броја сведока-мештана.

Осим што искључује сваки вид своје кривице за инкриминисана догађања у Ловасу у наведено време, окривљени износи тврдњу да су за све настале трагичне последице одговорне војне власти и њени поједини припадници, не указујући при том на било који доказ у прилог својих тврдњи на основу којих би персонализовао евентуалну индивидуалну кривичну одговорност.

Окривљени Милан Девчић, Милан Радојчић и Жељко Крњацић у својим

одбранама наводе да су као мештани села Ловас, заједно са још једним бројем, такође мештана овог села, а окр. Жељко Крњајић при том и као командир ТО Товарник и милиције, учествовали у нападу на ово насеље и у његовом, како они кажу, „ослобађању“. Не оспоравајући наведене последице, уништење и оштећење већег броја цивилних, стамбених и других објеката и смрт 21 лица, негирају своју кривицу, тврдећи да нису указивали на одређене циљеве, конкретно куће и остале објекте у власништву мештана хрватске националности, нити на било кога појединачно, те да нису пуцали нити су другима наређивали да пуцају у било ког мештанина, било да се он налази у кући, у дворишту, или на улици. Не споре да су одмах по ослобађању Ловаса постављени, и то окр. Милан Девчић за командира локалне милиције, а Милан Радојчић, за команданта локалне Територијалне одбране (ТО).

Не признају да су извршили ни једно од инкриминисаних радњи у времену од 10.10. до 11.11.1991. године, те да се због тога не осећају кривим за последице, које не оспоравају, али тврде да у наведено време за њих нису ни знали (дискриминаторско понашање према локалном становништву хрватске националности, бесправно привођење, хапшење, саслушање, тешко злостављање, оштећење приватне и друштвене имовине и на крају, бројна убиства локалног цивилног становништва.

Сматрамо овакве одбране у целости неосноване.

Окривљени наоружани, и као припадници наведене оружане групације, учествују у нападу на насељено место и цивилно становништво у њему, иако су несумњиво знали да друга страна не пружа никакав отпор, што се нарочито односи на ненаоружано цивилно становништво у кућама, двориштима и на улици. Небитно је при том да ли су они пуцали или нису и да ли су евентуално неког погодили и тиме лишили живота, односно оштетили или уништили њихову имовину. За остварење битних елемената предметног кривичног дела довољно је да су учествовали у нападу на небрањено насеље и цивилно становништво у њему, без обзира да ли су знали да својим поступцима крше правила међународног права, јер повреда овог права представља објективни услов кажњивости. И други део њихове одбране сматрамо потпуно неоснованом. Наиме, из несумњиво утврђених чињеница о насталим последицама у времену од 10. па до 11.11.1991. године, поуздано се може закључити да су наведене дискриминаторске мере према припадницима неспрске националности, привођења, хапшења, саслушања, мучења и друга физичка малтретирања, могла наредити само лица из круга локалне војно-цивилне власти, а то су, као што је неспорно, окр. Деветак као фактички командант села, Милан Девчић као командир милиције и Милан Радојчић као командант локалне ТО. Наведене чињенице између осталог произилазе из исказа сведока. Чињеница да су окр. Милан Девчић и Милан Радојчић лично

саслушавали и при том физички малтретирали приведена лица, на начин како је то описано у овој оптужби, утврђује се на основу дела исказа окр. Александра Николаидиса, а још конкретније на основу исказа сведока оштећених.

И на крају, имајући у виду формалну и фактичку власт коју су имали сва тројица окривљених (Деветак, Девчић и Радојчић), поуздано се може закључити не само из њиховог чињења, него из нечињења да је њихово свеукупно понашање за један број и познатих и непознатих припадника наведених оружаних групација суштински представљало начин и подстрекавања и помагања за описане видове њиховог чињења, па и почињења овако бројних убистава цивилних лица.

Окривљени Миодраг Димитријевић не негира највећи број инкриминисаних чињеница, али не признаје кривицу за последице сопственог деловања. Наиме, он не негира да је 15.10.1991.године наредио јавно објављивање упозорења становницима села уз наговештај великог броја рестриктивних мера и претње мерама одмазде, не оспорава ни чињеницу да је на састанку дана 17.10.1991. године учествовао у доношењу одлуке о прикупљању хрватских мушкараца из села испред сеоске земљорадничке задруге и њиховом задржавању у простору задруге током ноћи, ради провере да ли неко од њих дејствује из ватреног наоружања, да се потом сутрадан, 18.10.1991. године иде у извиђање и претрес терена ка производном погону „Борово“ и виноградима и воћњацима по ободу села, да ће то наређење спровести резервни капетан прве класе Дарко Перић са делом своје јединице која је тог дана дошла у Ловас, и да се при том поведе неколико мештана који познају ове терене. И поред наведених чињеница, које и сам наводи, окривљени тврди да он у наведеној функцији координатора за борбена дејства није имао никакво командно-наредбодавно овлашћење и дужност, не само у односу према локалној цивилно-војној власти, него ни према оружаним формацијама ЈНА које су се тог дана налазиле у селу. Он је само предлагао и саветовао, али није наређивао. Оваква његова одбрана је у потпуности неоснована, а делимично чак и контрадикторна, јер окривљени понекад о истој ствари говори да је предлагао и саветовао, а на другом месту да је наређивао. Међутим, несумњиво је утврђено на основу исказа и окр. Дарка Перића, а и сведока, да је окр. Миодраг Димитријевић у наведено време, као највиши по чину и рангу војни старешина у Ловасу и по наведеној функцији имао сва наредбодавна овлашћења у односу и на локалну војно-цивилну власт, али исто тако и у односу на делове војних јединица у то време стационираних у Ловасу. Његово наређење од 15.10.1991.године, формулисано под називом „Обавештење грађанима села Ловас“, поред наведених претњи мерама одмазде, садржи и политичке квалификације, као на пример „ушашка организација“, подразумевајући под тим и ХДЗ, па се овако произвољно и неосновано идеолошко етикетирање врло брзо проширило, због чега су се на удару нашли скоро сви мештани села Ловас који су се на нађеним аудио-видео касетама у

месном седишту ХДЗ-а видели за време прославе изборне победе ове странке.

Из исказа окр. Дарка Перића, утврђује се да је окр. Димитријевић приликом издавања наредбе да се сутрадан иде у извиђање и претрес терена, како би се утврдило да ли у њему има припадника хрватских паравојних снага, знао да су поједине локације на том подручју миниране од стране инжињеријске јединице наведене бригаде, и на то упозорио, а такође да је истом приликом наредио да током претреса испред војске иду претходне ноћи затворени мештани хрватске националности као „живи штит“, јер их у том случају неће напасти хрватске паравојне снаге.

Окр. Димитријевић негира да је издао овакву наредбу, тврдећи да је приликом састанка на којем је договорана наведена акција само предложио да се у претрес могу повести неколико мештана који добро познају терен који ће се извиђати и претресати.

Оваква одбрана окривљеног је неоснована, јер је у супротности са исказом окривљеног Дарка Перића, чију веродостојност потврђују и несумњиве чињенице везане за начин на који је употребљено 50-ак затворених цивила, као и настале последице на минском пољу.

Окр. Дарко Перић у битном признаје све чињеничне наводе из ове оптужбе, изузев да је наредио својим потчињеним старешинама и војницима да пуцају, уколико неко од вођених цивила залегне или почне да бежи. Међутим, сматрамо да је и овај део одбране окривљеног Перића неоснован, будући да се на минском пољу након прве експлозије једне од постављених мина догодило да су у насталој хаотичној ситуацији присутни војници отворили ватру на цивиле у минском пољу. Ирелевантно је што том приликом није размишљао о дозвољености и правилности својих поступака.

Изnoseћи своју одбрану, окр. Радован Влајковић и Радисав Јосиповић сагласно наводе да су се противили захтеву Дарка Перића да ујутру крену са својом јединицом у извиђање и претрес терена, који је делом миниран, како због могућег ватреног дејства хрватских паравојних снага, тако и због тога што за такву једну акцију нити су обучени, нити имају борбених средстава. И поред инсистирања окр. Дарка Перића, они су на крају одбили да изврше његово наређење. Одбијање наређења се састојало у томе што су они одбили да командују и воде припаднике своје чете у наведену акцију, али су ипак кренули са 40-ак својих војника из, како кажу, моралних разлога, препуштајући команду неким појединцима из оружане групе „Душан Силни“. Негирају да су командовали распоређивањем и начином кретања цивилних лица када су наишли на поље за које су посумњали да је минирано, већ да су се кретали и понашали као и сви други њихови војници.

Одбрана обојице окривљених да нису учествовали у описаним радњама везаним за преузимање затворених цивила из дворишта локалне задруге, њихово вођење на претрес терена као „живог штита“, да при том нису вршили командну дужност, већ да су је препустили непознатом припаднику из оружане групе „Душан Силни“, који је наводно и наредио да се скрене с пута, а затим и наредио распоређивање и кретање цивила фронтално преко поља детелине, није истинита и због тога је неоснована.

Пре свега у супротности је са исказом окр. Дарка Перића. Иако, резервни официри, обојица окривљених су ипак знали најмање три чињенице: прво, да не могу предати команду неком другом непознатом, без чина и ранга, и при том бити присутни; друго, да је коришћење цивила као заштите од оружаних дејстава противничке стране (тзв. „живог штита“) недозвољено (небитно на основу ког прописа или правила међународног права); и треће, да их за наведене поступке не ослобађа кривице наредба претпостављеног старешине. Осим тога, ако и нису поуздано знали да су наишли на минско поље, кретањем иза цивила на, по њиховој процени, безбедном одстојању, они су тиме манифестовали опрезност због своје безбедности, и истовремено пристанак на реално могуће последице по наведене цивиле.

Из наведених разлога кривицу обојице окривљених сматрамо несумњиво доказаном.

Одбрана окривљених Јована Димитријевића, Саше Стојановића, Драгана Бачића и Зорана Косијера везана је за догађања у вези и поводом минског поља. Они признају да су заједно са Мијом Вукосављевићем и Слободаном Хрњачким зв. „Сајџија“ (сада покојнима), као припадници оружане групе „Душан Силни“ учествовали у преузимању затворених цивила и њиховом вођењу на претрес терена, али не и да су командовали том операцијом, нити да су наредили овим цивилима да уђу у поље детелине, које је било минирано.

Окривљени Јован Димитријевић наводи да је том приликом и он био рањен при експлозији неке од нагазних мина, а окр. Саша Стојановић, истиче да се у насталом хаосу први снашао и знатно помогао давањем савета да се преостале неексплодираних мина демантирају, што је све заиста и утврђено.

Међутим, сматрамо да се њихова кривица заснива на чињеници да су у овим догађањима они учествовали својом вољом, на основу сопствене одлуке сваког од њих појединачно, а не на основу нечијег наређења, при чему, као што је већ наведено, није нужно да су знали да својим поступцима крше правила међународног права.

Окривљени Петроније Стевановић и Александар Николаидис признају да су

извршили део радњи које им се стављају на терет-учешћу у нападу на Ловас и при том бацању бомби на куће и у дворишта кућа, насумичном пуцању из пешадијског наоружања и блажим облицима физичког малтретирања појединих цивила. Део одбране којом негирају своје учешће у осталим радњама које им се стављају на терет, сматрамо неоснованом, будући да је тај део у супротности са исказима сведока-оштећених, али и осталих саслушаних сведока. Ово се поготово односи на окр. Петронија Стевановића, јер готово да нема сведока оштећеног или саокривљеног, који се није изјашњавао бар о неким његовим бруталним поступцима према појединим цивилима.

Из изнетих разлога, сматрамо да је на несумњив начин доказано да су обојица окривљених на описани начин извршили предметно кривично дело које им се овом оптужбом ставља на терет.

ТУЖИЛАЦ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
Владимир Вукчевић